

Complexe werkwoorden en de niveauorderingshypothese

GEERT BOOIJ

1. Inleiding

In deze voordracht wil ik een kritische bespreking geven van de gedachte dat niveauordering ('level ordering') een vruchtbaar concept is voor de analyse van de morfologische systematiek van het Nederlands.* De theorie van level ordering wordt ook wel aangeduid als 'Lexical Morphology', en moet onderscheiden worden van de theorie van 'Lexical Phonology', hoewel deze theorieën in het werk van Kiparsky (zie b.v. Kiparsky 1982) wel steeds samen optreden. De centrale claim van de Lexicale Fonologie is dat fonologische en morfologische regels in onderlinge afwisseling kunnen/moeten werken bij de afleiding van complexe woorden. Zo kan het zijn, om een abstract voorbeeld te geven, dat voor de toepassing van een bepaalde morfologische operatie de input-woorden eerst de fonologische regel van accenttoekenning moeten ondergaan omdat de morfologische regel alleen werkt op woorden met een bepaald accentpatroon. Een voorbeeld van zo'n regel is de aanhechting van het Nederlandse suffix *-ief* dat wordt gehecht aan nomina op *-ie*: voorwaarde voor die affigering is dat *-ie* onbeklemtoond is. Als *-ie* beklemtoond is, moet *-isch* gekozen worden: *agrèssie-agressief* versus *allergíe-allergisch*.¹

'Lexicale Morfologie' staat voor de hypothese dat de morfologische regels van een taal geordend kunnen worden in twee of meer lineair geordende niveaus (lagen, strata, levels). Ieder niveau bevat een set van morfologische én fonologische regels. Deze theorie legt daarom een verband tussen het fonologisch gedrag van gelede woorden en de volgorde waarin morfologische operaties kunnen optreden. In de meest bekende variant worden er voor het Engels twee niveaus onderscheiden: op niveau 1 worden woordaccent veranderende affixen aangehecht (de woordaccentregel behoort dan tot niveau 1), op niveau 2 worden de accent-neutrale affixen aangehecht. Derhalve wordt de morfologische voorspelling gedaan dat accent-neutrale-affixen perifeer zijn ten opzichte van accentverschuivende affixen.

Het logisch verband tussen de twee theorieën is daarmee, hoop ik, duidelijk: de theorie van Lexicale Morfologie veronderstelt de theorie van Lexicale Fonologie omdat niveauordering veronderstelt dat fonologische en morfologische regels elkaar mogen afwisselen. Het omgekeerde is echter niet het geval: men kan de theorie van de Lexicale Fonologie aanvaarden, en tegelijkertijd die van de Lexicale Morfologie verwerpen. Ik zal in deze voordracht laatstgenoemde positie innemen.

Mijn kritiek op de hypothese van niveauordering die in verschillende varianten ook voor het Nederlands is verdedigd, omvat drie typen argumenten: (i) niveauordering is geen adequaat mechanisme om restricties op affix-volgorde uit te drukken indien bestaande gelede woorden input zijn voor verdere woordvorming; (ii) niveauordering doet onjuiste voorspellingen

over de klasse mogelijke woorden van het Nederlands; en (iii) sommige morfologische generalisaties die met niveauordering gemaakt kunnen worden volgen ook al uit onafhankelijk gemotiveerde principes. In mijn betoog zal een argument van type (iii) centraal staan, maar vooraf bespreek ik ook kort de andere argumenten.

2. Argumenten tegen niveauordering

Als bestaande gelede woorden input mogen zijn voor woordvorming, verliest niveauordering haar kracht als middel om restricties op affixvolgorde uit te drukken. Stel, we hebben suffix A op niveau 1, en suffix B op niveau 2. We kunnen daarmee pogen uit te drukken dat alleen de suffixvolgorde AB correct is. We kunnen echter ook woorden maken van het type $[[X]B]$, omdat morfologische regels optioneel zijn. Als nu $[[X]B]$ een bestaand woord wordt, en bestaande woorden input vormen voor woordvorming, dan kan alsnog het ongewenste $[[[X]B]A]$ worden gevormd. In Booij (1982/1987) is nu betoogd dat we er zowel op semantische als formele gronden niet onderuit kunnen bestaande gelede woorden te laten fungeren als input voor verdere woordvorming, omdat de semantische en vormelijke onregelmatigheden van bestaande gelede woorden terugkeren in daarvan afgeleide woorden. Een voorbeeld daarvan is dat de idiosyncratische interpretatie van *klokbuis* als 'zaadhuis van appel of peer' terugkeert in het kleinwoord *klokbuisje*. Aronoff (1988), die zich expliciet aansluit bij het in dat artikel verwoorde standpunt, zegt in zijn kritiek op Di Sciullo & Williams (1987) hierover het volgende:

"Cases [...] where the semantics of a secondary derivative is dependent on the idiosyncratic meaning of a primary derivative, abound: cf. e.g. *institutionalization*, *transformational*, *old-maidish*. The phonological argument against a purely morphemic view depends on a parallel phenomenon, the inherited exceptionality of complex items. For instance, speakers who do not lax the initial vowel in *bestial*, making it an exception to Trisyllabic Laxing, will similarly not lax it in *bestiality*. It will not do to say that *beast* is an exception to trisyllabic laxing, since it does not meet the structural description of the rule." (Aronoff 1988: 768)

Het tweede type probleem met niveauordering is dat van de empirische inadequaatheid. Szpyra (1989: 37-69) geeft een goed overzicht van de empirische problemen die worden opgeroepen door een verdeling van de Engelse affixen over twee niveaus. Voor het Nederlands zijn gelaagde modellen voorgesteld in onder meer Van Beurden (1987), Backhuys, Trommelen en Zonneveld (1988), Paulissen en Zonneveld (1988) en Trommelen en Zonneveld (dit nummer). Zo stelt Van Beurden (1987) het volgende model voor:²

- (1) niveau 1: ongelede woorden, Romaanse woordvorming
- niveau 2: verbaliserende woordvorming
- niveau 3: adjectiviserende woordvorming
- niveau 4: nominaliserende woordvorming
- niveau 5: samenstelling

Op deze niveaus werken ook fonologische regels, b.v. op niveau 1 de regel

voor woordaccent, en op niveau 3 de regel die hoofddaccent toekent aan de laatste volle vocaal voor het adjectivische suffix. Dit model voorspelt ondermeer dat samenstellingen geen input kunnen zijn voor derivatie. Toch doen zich in het Nederlands zowel de volgorde derivatie-samenstelling als die van samenstelling-derivatie voor, zoals in (2) geïllustreerd met het denominale suffix *-er*:

(2)	a.	<i>samenstelling-derivatie:</i>	<i>derivatie-samenstelling:</i>
		[landbouw]er	[schippers] [bond]
		[brugklass]er	[watersporters] [vereniging]
		[Amstelkerk]er	[WAO-ers] [beraad]

Algemener gesteld: in het Nederlands kan samenstelling zowel voorafgaan aan als volgen op derivatie. Andere voorbeelden waarin samenstelling voorafgaat aan derivatie, en die dus een probleem vormen voor de niveau-ordening van Van Beurden (1987) en Backhuys et al. (1988) zijn de volgende woorden met respectievelijk *-achtig*, *-loos*, *-lijk*, *-ig* en *-heid*, *-schap* en *ver-*:

- (3)
- a. afgodachtig, voorjaarsachtig, volksliedachtig;
 - b. herfstijloos, vaderlandloos, weerstandloos, stadhouderloos, godsdienstloos;
 - c. landverraderlijk, stadhouderlijk, werkwoordelijk, voorouderlijk, strafrechtelijk, mid-
dernachtelijk;
 - d. babbelkousig, schilderkunstig, godsdienstig, spraakkunstig, drankzuchtig, strijdlustig;
 - e. verzoeningsgezindheid, handelingsbekwaamheid;
 - f. hoogleraarschap, landbouwschap;
 - g. verafgoden, verheilboodschappen

Zodra we echter 'loops' gaan inbouwen in het model zodat naar een eerder niveau kan worden teruggekeerd, en daarmee derivatie ook kan volgen op samenstelling, wordt niveau-ordening als middel om morfologische generalisaties te maken, krachteloos gemaakt.

In Heemskerk (1989) wordt gepoogd de onder (3) genoemde gevallen van derivatie na compositie te verantwoorden door het model van Van Beurden (1987) in die zin aan te passen dat samenstelling van een bepaalde lexicale output-categorie plaats vindt op hetzelfde niveau als derivatie met die output-categorie. Adjectivische samenstellingen worden derhalve op niveau 3 gemaakt, en nominale samenstellingen op niveau 4. Dientengevolge kan in bepaalde gevallen samenstelling voorafgaan aan derivatie. Ook deze variant kent echter vele tegenvoorbeelden, zoals die genoemd in (3a-d) en (3g), en daarnaast doen zich weer nieuwe problematische gevallen voor, zoals Heemskerk zelf al opmerkt, b.v. die in (4) waar adjectivische composita worden gevormd na nominale derivatie:

- (4) eerlijkheidshalve, handelingsbekwaam, beschikkingsbevoegdheid, gevechtsklaar

Het model voorspelt ook dat adjectivische suffixen niet perifeer aan nominale suffixen kunnen optreden. Van Beurden merkt tegenvoorbeelden van het type *wetenschappelijk* op, en plaatst daarom dat suffix *-schap* dat *de* als lidwoord selecteert ad hoc op een niveau vóór het adjectivische.³ Maar dan doet zich natuurlijk de vraag voor hoe dan het accent-neutrale karakter van

-schap verklaard wordt. Een ander probleem is dat de adjectivische suffixen *-achtig* en *-loos* kunnen volgen op nominale suffixen (b.v. *buurlingachtig*, *maatschapsloos*) en, zoals reeds gesignaleerd, op composita. Van Beurden is daarom gedwongen deze suffixen te beschouwen als de rechterdelen van composita, d.w.z. als behorend tot niveau 5. Ook woorden op *-achtig* en *-loos* kunnen echter weer gevolgd worden door een derivationeel suffix als *-heid* dat tot niveau 4 wordt gerekend: *meisjesachtigheid*, *goddeloosheid* etc, waardoor er opnieuw een loop nodig zou zijn. Verder moeten, ad hoc, de accentdragende suffixen *-ij*, *-es* en *-in* op niveau 4 worden gelokaliseerd, omdat ze kunnen volgen op accent-neutrale nominale suffixen, b.v. in *tovenares*. Daarom moeten die drie suffixen volgens van Beurden met 'inherent accent' worden gemarkeerd, zonder dat overigens duidelijk wordt hoe ze dan het hoofdaccent van het gelede woord krijgen. Ook de voorspelling dat verbale prefixen geen woorden met Germaanse nominale of adjectivische affixen als input nemen is onjuist, getuige woorden als *verwaarlozen*, *verongelukken*, *verheilboodschappen*, *verambtenaren*. Door al deze problemen verliest het vijf-niveau-model voor mij zijn overtuigingskracht.

Een argument van het derde type tegen niveauordering is het volgende. T.a.v. de verdeling in Romaanse affixen (niveau 1) en de Germaanse affixen (niveau 2-4) merkt Van Beurden (1987: 27) op: "As a bonus, the proposed organization of Dutch morphology also accounts for the previously noted fact that Germanic affixes always occur right-peripherally to Romance affixes". In Booij (1982/87) is echter al opgemerkt dat deze volgorde restrictie volgt uit het principe dat Romaanse suffixen zich alleen hechten aangrenzend aan Romaanse morfemen, of het nu affixen of lexicale morfemen zijn. We moeten immers naast b.v. *stabiliteit*, *stabielheid* en *groenheid* de formatie **groeniteit* uitsluiten (zie ook Booij 1977: 131-39). Met andere woorden: er is al een onafhankelijk gemotiveerd principe voor de opeenvolging van Romaanse en Germaanse morfemen, zodat niveauordering daarvoor niet nodig is.

3. Niveauordering en complexe verba

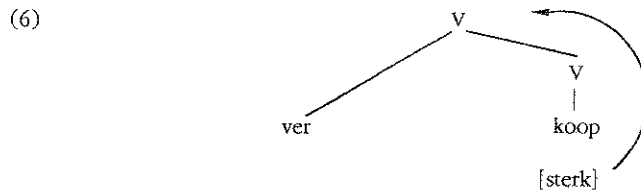
In Paulissen & Zonneveld (1988) wordt het mechanisme van niveauordering voorgesteld als middel om te verklaren dat complexe werkwoorden als *stofzuigen* en *blokfluiten* zwak worden vervoegd, hoewel de ermee corresponderende werkwoorden *zuigen* en *fluiten* sterk zijn. Daarentegen hebben prefixwerkwoorden als *verkopen* en *ondergaan* de sterke vervoeging, net als hun grondwoorden. Paulissen & Zonneveld stellen daarom het volgende model voor (alleen de relevante regels zijn vermeld):

- (5) niveau 1: sterke flexie, verbale samenstelling
 niveau 2: nominale samenstelling, N → V conversie
 niveau 3: zwakke flexie

Deze hypothese verklaart de zwakke vervoeging van *blokfluiten*: op niveau 2 wordt de nominale samenstelling *blokfluit* gevormd, en geconverteerd tot werkwoord. Dit werkwoord is input voor niveau 3, waar de zwakke vervoegingsregel werkt. Hetzelfde kan gelden voor de volgende, niet door

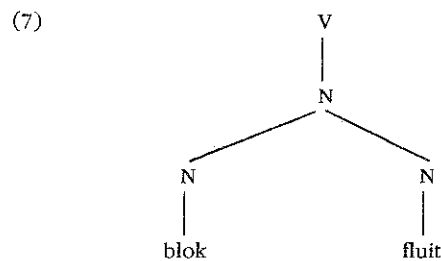
Paulissen en Zonneveld genoemde, vanuit nominale samenstellingen geconverteerde werkwoorden: *schaterlachen*, *grijnslachen*, *glimlachen* die een zwak voltooid deelwoord hebben: *geschaterlacht*, *gegrijnslacht*, *geglimlacht* versus *gelachen*.

Er is echter ook een andere verklaring voor het zwakke karakter van werkwoorden als *blokfluiten*. Het sterke karakter van werkwoorden als *verkopen* volgt uit percolatie van het diakritische kenmerk dat de Ablautregel triggert van het basiswerkwoord naar de dominerende knoop:

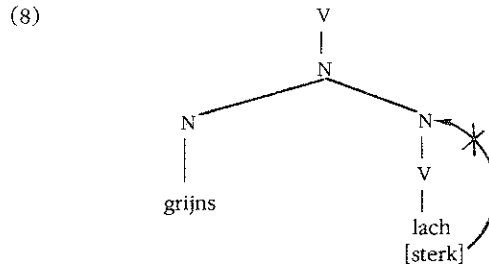
Het is in dit verband niet van belang of *ver-* dan wel *koop* het hoofd is. Als *ver-* als het hoofd moet worden beschouwd, kan toch het diakritisch kenmerk vanuit het basiswerkwoord gepercoleerd worden via Back Up Percolation (Lieber 1989). Dit is het mechanisme dat kenmerken van het niet-hoofd waarvoor het hoofd niet is gespecificeerd, naar boven percoleert onder voorwaarde dat er sprake is van een 'proper path', d.w.z. de dominerende knoop moet (een projectie) van de syntactische categorie zijn van de knoop van waaruit wordt gepercoleerd.

Gegeven nu de morfologische structuur van het werkwoord *blokfluiten* zoals weergegeven in (7):⁴

dan is het duidelijk dat er hier niet eens een diakritisch kenmerk [sterk] aanwezig is om naar boven te percoleren, en zo de Ablautregel voor het complexe werkwoord te triggeren. Daarom krijgt *blokfluiten* vanzelf de zwakke vervoeging.

De werkwoorden op *-lachen* zijn nog interessanter omdat het nomen *lach* waarschijnlijk beschouwd moet worden als afgeleid van het werkwoord *lachen*: het kenmerk [sterk] van de werkwoordelijke stam *lach* kan niet percoleren naar de dominerende nominale knoop, en derhalve ook niet verder:

Met andere woorden, niveauordering is overbodig voor de verklaring van het zwakke karakter van *blokfluiten*, *grijnslachen* e.d.

Een tweede klasse van zwakke werkwoorden wordt gevormd door werkwoorden als *stofzuigen* en *beeldbouwen*, die niet ontstaan zijn uit conversie van nominale composita, maar toch ook zwakke verledentijdsvormen hebben: *stofzuigde*, *beeldbouwde*. Volgens Paulissen & Zonneveld zijn dit verbale composita gevormd op niveau 1. Op dit niveau kan volgens hen de Right-hand Head Rule die de rechterconstituent aanwijst als het hoofd vanwaaruit morfologische en syntactische kenmerken worden gepercoleerd, gedeeltelijk onderdrukt worden in die zin dat percolatie van het kenmerk [sterk] niet plaats vindt, zodat een werkwoord als *stofzuigen* alsnog op niveau 3 de regelmatige flexie ondergaat. Strikt genomen zouden Paulissen en Zonneveld overigens niet moeten zeggen dat de RHHR gedeeltelijk wordt onderdrukt, maar eerder de percolatie van bepaalde kenmerken vanuit het hoofd. Als onafhankelijke evidentie voor de stelling dat op niveau 1, waar ook de Romaanse suffixatie plaats vindt, percolatie van diakritische kenmerken kan worden onderdrukt, wijzen ze op het verschijnsel dat op dat niveau ook de door een diakritisch kenmerk van het hoofd bepaalde selectie van *de* of *het* als lidwoord kan worden geblokkeerd door semantische factoren: *de* wordt gekozen bij persoonsnamen in plaats van het verwachte *het*. Dit overrulen treedt niet op bij Germaanse suffixen.

(9)	de koloniaal	vs	het schandaal
	de liberaal		het materiaal
	de industrieel		het ritueel
	de katholiek		het mechaniek

Paulissen & Zonneveld merken echter terecht op dat een dergelijke blokkering van *het*-selectie ook optreedt bij nominale samenstellingen die naar een persoon verwijzen (de eerste vier voorbeelden zijn van hen):

(10)	het bloed	de halfbloed
	het oog	de spleetoog
	het oor	de domoor
	het hemd	de bruinhemd
	het gewicht	de lichtgewicht
(10)	het been	de brekebeen
	het hart	de lichthart

Omdat het blokkeren van de percolatie van diakritische kenmerken specifiek

voor niveau 1 zou zijn, zijn Paulissen & Zonneveld gedwongen aan te nemen dat ook dit type nominale samenstelling plaats vindt op niveau 1, hoewel nominale samenstelling ook al op niveau 2 plaats vindt. Volgens hen zijn hier goede gronden voor: dit type vorming van persoonsnamen zou onproduktief zijn, en niveau 1 zou nu juist de minder produktieve processen bevatten. Merk echter op dat deze nominale samenstellingen qua vorm volstrekt regelmatig zijn, en we dus een verdubbeling van de regel voor nominale samenstelling zouden bewerkstelligen. Bovendien is het gebruik van nominale samenstellingen voor persoonsaanduidingen op zich zeer produktief. Zo kan men b.v. ook *gleufshoed*, *regenjas*, *varkenskop* als persoonsaanduidingen gebruiken,⁵ evenals trouwens NP's getuige (11):

(11) Die blauwe trui moet zijn mond houden

Het verschil met de composita in (10) is wel dat deze zijn gelexicaliseerd als persoonsaanduidingen, terwijl *regenjas* e.d. nog steeds ook letterlijk te interpreteren zijn.

Tenslotte merk ik nog op dat, om er voor te zorgen dat *stofzuigen* niet sterk vervoegd wordt, er ook nog voorkomen moet worden dat de verleden-tijdsvorm *zoog*, die op niveau 1 wordt gemaakt, input kan zijn voor vorming van verbale composita, omdat dan alsnog *stofzoog* zou worden gecreëerd.⁶ Kortom, niveauordening op zich is niet eens voldoende om de feiten aan te kunnen: dit mechanisme moet nog worden aangevuld met andere ad hoc assumpties.

Het alternatief dat ik hier wil voorstellen, en dat geen gebruik maakt van niveauordening is het volgende. Algemeen wordt aangenomen dat het vormen van verbale composita in het Nederlands improductief is (cf. De Vries 1975) en dat (de infinitieven van) verbale composita ontstaan via affix-substitutie (vervanging van *-er* of *-ing* door het infinitiefsuffix *-en*):

(12) a.	stofzuigen	b.	[[stof] _N [zuig] _{ver}] _N _N
	beeldhouwen		[[beeld] _N [houw] _{ver}] _N _N
	bloemlezen		[[bloem] _N [lez] _{ving}] _N _N
	buikspreken		[[bui] _N [sprek] _{ver}] _N _N
	dwarsdrijven		[[dwars] _A [drijv] _{ver}] _N _N

Omdat de nominale composita in (12b) niet via percolatie het kenmerk [sterk] kunnen krijgen, wordt dit kenmerk ook niet overgedragen bij affix-substitutie. Derhalve krijgen deze werkwoorden, zodra men ze wil vervoegen - en dus opvat als de infinitief van verbale samenstellingen -, de 'default' vervoeging, de regelmatige.

Vooronderstelling van mijn verklaring is dat ook synchroon het zwakke werkwoord *stofzuigen* wordt gezien als afgeleid van *stofzuiger* (door sprekers met sterke vervoeging voor *stofzuigen* is het inmiddels bestaande werkwoord *stofzuigen* geheranalyseerd als gevormd op basis van het ongelede werkwoord *zuigen*). Deze aanname van een synchrone relatie tussen *stofzuigen* en *stofzuiger* wordt gesteund door het feit dat *stofzuigen* nog steeds de interpretatie 'de stofzuiger hanteren' heeft, en door het feit dat verbale composita niet behoren tot de morfologische systematiek van het Nederlands.

Die relatie van deze werkwoorden met een corresponderend nomen geldt in zeker zo sterke mate voor *beeldhouwen* 'als beeldhouwer optreden', *bloemlezen* 'een bloemlezing maken' en *dwarsdrijven* 'als dwarsdrijver optreden'.

Meer algemeen kan worden opgemerkt dat bij deverbale formaties op produktieve suffixen zoals *-en* (het infinitiefsuffix), *-ing*, *-er* en *-ster* de suffixen gemakkelijk door elkaar vervangen kunnen worden: affix-substitutie op basis van duidelijke paradigmatische betrekkingen. Zo kan ook *-ing* vervangen worden door *-er*, b.v. in *jeugdbeweger* en *ochtendwijd(er)*, gevormd op basis van respectievelijk *jeugdbeweging* en *ochtendwijding*.⁷

Bij een mini-enquete onder 15 sprekers van het Nederlands bleek mij trouwens dat er nogal wat variatie is in de vervoeging van de onderhavige werkwoorden. Er was unanimiteit t.a.v. vervoeging van *beeldhouwen* en *bekvechten*: altijd zwak (sommige sprekers konden echter in het geheel geen verledentijdsvorm maken). Bij *stofzuigen* daarentegen wordt zowel de zwakke als de sterke vorm gegeven, hetgeen erop wijst dat men *stofzuigen* ook wel opvat als gevormd op basis van het ongelede sterke werkwoord *zuigen*. In de analyse van Paulissen en Zonneveld wordt dit verantwoord door de onderdrukking van de percolatie van het kenmerk [sterk] op niveau 1 als optioneel te kwalificeren. De stelling dat *stofzuigen* met sterke vervoeging een geval is van herinterpretatie van dit woord als gevormd zijnde op basis van *zuigen* wordt bevestigd door het feit dat ook *blokfluiten* door sommigen sterk vervoegd wordt, m.a.w. dan wordt gezien als gevormd op basis van het sterke werkwoord *fluiten*. Merk op dat in de analyse van Paulissen & Zonneveld *blokfluiten* wordt gevormd op niveau 2, zodat het uitsluitend regelmatig vervoegd kan worden.

Een tweede groep soms zwak vervoegde samengestelde werkwoorden heeft geen ermee corresponderend nominaal compositum op *-er* of *-ing*:

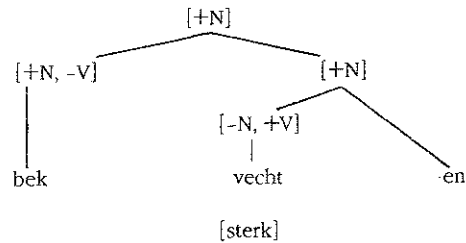
- (14) *bekvechten*, *mastklimmen*, *zweefvliegen*, *zweefduiken*

Deze werkwoorden kunnen eveneens beschouwd worden als gevallen van heranalyse, namelijk van infinitieven. Infinitieven zitten qua woordsoort tussen nomina en werkwoorden in. Hun nominaal karakter blijkt uit het feit dat ze een lidwoord (*het*) selecteren en de distributie van NP's hebben. Aan de andere kant hebben ze ook nog steeds verbale eigenschappen, b.v. dat ze een objects-NP bij zich kunnen hebben (*het een boek kopen*), cf. Van Haaften et al. (1985). We kunnen daarom stellen dat zij het feature [+N] hebben dat ze delen met nomina die [+N, -V] zijn.⁸ Zoals De Vries (1975: 92ff) opmerkt, zijn composita met infinitieven als hoofd betrekkelijk productief:

- (15) *N+ infinitief*: schoolzwemmen, boekbinden, houthakken, touwtrekken;
Adv+ infinitief: hardlopen, schoonspringen, snelschaken;
V+ infinitief: spelevaren, zweefduiken, hoesteproesten

Deze produktiviteit is te verwachten, gezien de produktiviteit van nominale composita in het algemeen. Het cruciale punt is nu dat infinitieven niet via percolatie het kenmerk [sterk] kunnen ontvangen, omdat er geen geschikt pad is voor percolatie:

(16)

M.a.w.: het compositum [*bek*][*vechten*] heeft evenmin als *stofzuiger* het kenmerk [sterk], en bij herinterpretatie van dit woord als de infinitief van [[*bekvecht*]*en*] zal de default regel van vervoeging worden toegepast: *bekvechte*. In mijn enquête weigerden diverse sprekers overigens een verledentijdsvorm voor *bekvechten* te geven. Dit kan gezien worden als een weigering om *bekvechten* te herinterpreteren als een verbale samenstelling, immers een onproductieve categorie van het Nederlands.

Bij mijn verzoek om een verledentijdsvorm voor *zweefduiken* te maken kreeg ik vijf antwoorden: (i) de verledentijdsvorm kan niet gemaakt worden, (ii) *zweefduikte*, (iii) *zweefdoek*, (iv) *was aan het zweefduiken*, (v) *doek zweef*. De eerste twee antwoorden zijn hierboven al verklaard: in geval (i) weigert de taalgebruiker herinterpretatie van een samenstelling (te weten van *zweef* met het woord *duiken*, een 'mogelijk woord' met het kenmerk [+N] dat is afgeleid van de sterke verbale stam *duik*) als de infinitief van een samengestelde verbale stam, in geval (ii) wordt die herinterpretatie wel uitgevoerd. Geval (iii), *zweefdoek*, volgt uit een tweede soort herinterpretatie van *zweefduiken*, namelijk als de infinitief van de verbale stam *zweefduik* die is gevormd op basis van het sterke werkwoord *duik*. De *aan het-*oplossing (iv) respecteert het nominale karakter van de infinitief, en vermijdt zo herinterpretatie. De vorm *doek zweef* weerspiegelt een derde soort herinterpretatie van *zweefduiken*, namelijk als de infinitief van het scheidbaar samengestelde werkwoord *zweef duik*. In dat geval is de sterke vervoeging probleemloos, omdat in deze interpretatie sprake is van een (syntactische) combinatie van *zweef* met het ongelede sterke werkwoord *duik*. Een dergelijke interpretatie spoort ook met het feit dat in het Nederlands verbale samenstellingen een improductieve categorie vormen, maar de categorie van scheidbaar samengestelde werkwoorden daarentegen zeer productief is. Merk op dat deze analyse terecht voorspelt dat de enige vorm die we nooit kunnen krijgen, ook al zijn er drie herinterpretatiemogelijkheden, de vorm *duikte zweef* is. Immers, deze laatste vorm veronderstelt ten onrechte het bestaan van een zwak werkwoord *duiken*.⁹

Conclusies

Mijn algemene conclusie is dat de theorie van niveauordering geen bijdrage levert aan een inzichtgevende analyse van de morfologische systematiek van het Nederlands. Enerzijds doen de verschillende hier besproken varianten naast goede ook – en dat is altijd cruciaal – verkeerde voorspellingen, anderzijds zijn er onafhankelijk gemotiveerde principes zoals dat t.a.v. de

combineerbaarheid van uitheemse morfemen met gedeeltelijk dezelfde empirische strekking. In het geval van de samengestelde werkwoorden blijkt een analyse in termen van synchrone heranalyse in combinatie met de structurele beperkingen op percolatie inzichtgevender te zijn, en deze werkwoorden leveren dus geen evidentie ten gunste van een niveauonderscheid. Tenslotte zou ik willen opmerken dat deze kritische analyse van niveauordering alleen consequenties heeft voor de theorie van Lexicale Morfologie, niet voor die van de Lexicale Fonologie.

Noten

- * Ik dank Jaap van Marle, Ariane van Santen en de overige participanten aan de discussie op de Morfologiedagen in Leuven voor hun nuttig commentaar op mijn voordracht, waarvan dit artikel een herziene versie is. Dit artikel is tevens een meer uitgebreide en herziene versie van een artikel onder dezelfde titel verschenen in het Jaarboek 1988 van het VF-programma Corpusgebaseerde Woordanalyse van de Vrije Universiteit.
- 1 Zie Booij (1988, te verschijnen) voor een overzicht van dit type verschijnselen.
- 2 Het hier gepresenteerde model is gereconstrueerd op grond van de tekst van Van Beurden (1987). Niet moet worden uitgesloten dat er meer niveaus kunnen zijn, of dat verdere verfijningen nodig zijn.
- 3 Merk echter op dat ook het suffix *-schap* dat *het* selecteert soms wordt gevolgd door een adjectivisch suffix: *bondgenootschappelijk*, *landschappelijk*.
- 4 Het werkwoord *fluiten* is een conversie van het nomen *fluit*. Merk op dat het Engels wel het nomen *flute* heeft, maar niet het werkwoord *to flute*. De sterke vervoeging van *fluiten* is een geval van analogische uitbreiding van de sterke vervoeging, net zoals die van het denominale werkwoord *melken*.
- 5 Zie Jansen (1985) voor een overzicht.
- 6 Paulissen & Zonneveld (1988: 301, fn. 8) regelen dit door niveau 1 als niet-cyclisch te kwalificeren, d.w.z. na toepassing van de Ablautregel in het fonologische deel van niveau 1 mag niet teruggekeerd worden naar het morfologische deel van niveau 1.
- 7 Zie Booij 1982/87 en Van Marle (1985) voor meer voorbeelden.
- 8 Van Haaften et al. stellen voor infinitieven de kenmerken [+N, +V] te geven om het nominale én verbale karakter te verantwoorden. Hetzelfde voorstel vindt men voor het Quechua in Lefebvre & Muysken (1988).
- 9 Zie Booij (ms.) voor een analyse van de scheidbaar samengestelde werkwoorden in het Nederlands.

Bibliografie

- Aronoff, M., 1988. 'Review of Di Sciullo & Williams, 1987'. *Language* 64, 766-770.
- Backhuys, K.-K., Trommelen, M. & W. Zonneveld, 1988. 'Vlammers en Belgiërs. De status van de adjectivische suffixen *-en*, *-s* en *-isch*'. *Spektator* 17, 252-267.
- Beurden, L. van, 1987. 'Playing level with Dutch morphology', in: F. Beukema & P. Coopmans (eds.) *Linguistics in the Netherlands 1987*. Dordrecht: Foris, 21-30.
- Booij, G.E., 1977. *Dutch Morphology. A Study of Word Formation in Generative Grammar*. Dordrecht: Foris.
- Booij, G.E., 1982. 'Lexicale fonologie en de organisatie van de morfologische component', *Spektator* 12, 169-88. Engelse versie in E. Gussmann (ed.) *Rules and the Lexicon*. Lublin, Catholic Univ. of Lublin, 1987, 43-65.
- Booij, G.E., 1988. 'On the relation between Lexical and Prosodic Phonology', in P.M. Bertinetto & M. Loporcaro (eds.) *Certamen Phonologicum. Papers from the Cortona Phonology Meeting*. Torino: Rosenberg & Selier, 63-76.

- Booij, G.E., (to appear). 'Lexical Phonology and Prosodic Phonology' in: W.U. Dressler et al. (eds.) *Phonologica 1988*. Berlin: Mouton/De Gruyter.
- Booij, G.E., (Ms.). 'The boundary between morphology and syntax: separable complex verbs in Dutch.'
- Di Sciullo, A.-M. & E. Williams, 1987. *On the definition of word*. Cambridge Mass.: MIT Press.
- Haaften, T. van et al., 1985. 'Nominalisaties in het Nederlands'. *Glott* 8, 67-104.
- Heemskerk, J., 1989. 'Morphological parsing and lexical morphology', in: H. Bennis & A. van Kemenade (eds.) *Linguistics in the Netherlands 1989*. Dordrecht: Foris Publications, 61-70.
- Kiparsky, P., 1982. 'From Cyclic Phonology to Lexical Phonology', in: H. van der Hulst & N. Smith (eds.) *The Structure of Phonological Representations, Part 1*. Dordrecht: Foris, 131-176.
- Jansen, F., 1985. *Van apekop tot zielepoot. Hoe mensen elkaar typeren.* 's Gravenhage: Nijgh & Van Ditmar.
- Lefebvre, C. & P. Muysken, 1988. *Mixed Categories. Nominalizations in Quechua*. Dordrecht: Kluwer.
- Lieber, R., 1989. 'On percolation'. *Yearbook of Morphology* 2, 95-138.
- Marle, J. van, 1985. *On the Paradigmatic Dimension of Morphological Creativity*. Dordrecht: Foris.
- Paulissen, D. & W. Zonneveld, 1988. 'Compound verbs and the adequacy of Lexical Morphology', in: M. Everaert et al. (eds.), *Morphology and Modularity. In Honour of Henk Schultink*. Dordrecht: Foris, 281-301.
- Szpyra, J., 1989. *The Phonology-Morphology Interface. Cycles, Levels and Words*. London & New York: Routledge.
- Vries, J.W. de, 1975. *Lexicale morfologie van het werkwoord in modern Nederlands*. Leiden: Universitaire Pers.